

Biskop i Nidaros Herborg Finnset

**Visitas i Haltdalen, Hessdalen og
Ålen sokn, Budal, Soknedal,
Singsås og Støren sokn i Gauldal
prosti**

2. – 13. mars 2022

Visitasforedrag

Søndag 13. mars 2022

Innledning

Å være på visitas er å spørre: «*Hvordan står det til?*»

Formålet med visitasen er å støtte, inspirere og veilede menigheter og ansatte, og synliggjøre kirkas nærvær i lokalsamfunnet. Visitasen er en termometer på hvordan det står til lokalt. Den skal skape rom for å samtale om dagens situasjon, om hvor og hvordan veien går videre for menighetene. Visitasen skal være med på å legge til rette for at kirka enda bedre kan fylle sin oppgave: å være en sammenheng hvor vi får del i Guds nåde og kjærlighet, tro og håp, frimodighet og glede, og være et sted hvor vi kan *være til* for hverandre.

Visitasen første samling fant sted i vakre Haltdalen kirke. Dalen og bygda var snøkledd og vakker denne morgenen. Inne i kirka kom vi sammen til åpningsgudstjeneste, og der vi også kunne legge fram våre bekymringer for de nært oss som var rammet av sykdom, og uroen knyttet til krigen i Ukraina.

Stedsnavnet Haltdalen er knytta til en av de aller eldste trekirkene i dette landet og til den unike konstruksjonen som stavkirkene er. Originalen er nå på museum, og er en blek skygge av hva den engang var, men en kopi er blitt bygd like ved dagens soknekirke, og sammen med kirkegården og de andre bygningene utgjør den et helt spesielt miljø. Denne fikk vi oppleve: takk for det!

Stavkirker er en mesterlig konstruksjon – og det er ikke så enkelt å forstå hvordan de har fått det til, og hvordan de blei satt sammen. Trehåndverkernes dyktighet og bygdesamfunnets ønske om å reise et hellig hus som uttrykte noe av deres egen gudslengsel, skapte denne byggetypen.

Også på Singsås gamle kirkegård finnes en kopi i mindre skala av den gamle stavkirka. Vi fikk høre om hvordan den kom dit, - og opplevelsen av at landskapet, gravplassen, ble komplett ved at dette bygget kom dit. Hele fortellinga er der. I landskapet bor ei fortelling som stavkirkeprosjektene har fullført.

Stavkirka er et bygg hvor vi ikke ser hele konstruksjonen: deler av den er skjult. Det er ikke alt vi ser. Slik er det også i troens landskap: troa bor også på dypet, eller kan ha lavmælte uttrykk.

Møte med de ansatte

Møtet med de ansatte er et av visitasens viktigste møter. Denne gangen ble det dessverre preget av sykdom og forfall fra flere nøkkelpersoner. Vi fikk likevel inntrykk av et arbeidsfellesskap med god ledelse, med ønske om å løse oppgavene sammen og støtte hverandre i det daglige. Stabene ivaretar gode tradisjoner, samtidig som det er et ønske om fornyelse og åpenhet for nye ideer, både innenfor kultur og gudstjenesteliv, ungdoms- og trosopplærings-feltet. I Holtålen er det stor glede over Ane Thyvold Ranøiens prosjektstilling i trosopplæringen.

Kirkevergen i Holtålen, Gerd Bjørggård, vil snart gå inn i pensjonistenes rekke etter et helt yrkesliv som kirkeansatt med ulike oppgaver, både i Holtålen og på Røros. Hun fortjener stor takk for sin innsats og trofasthet. Fellesrådet har nå oppgaven med å rekruttere ny kirkeverge, og se på hvordan man kan ta vare på de gode erfaringene fra samarbeidet med Røros.

Folkekirke og lokalsamfunn. Sammen! I hverdagen. Spor av tro.

På visitasen i Holtålen og Midtre Gauldal har det vært spennende å møte lokalsamfunn som alle har sitt eget særpreg. Folkekirka har dype røtter, og bred oppslutning. Folk er glad i kirka si, i bygget og det den representerer av dype røtter og evige verdier. Dåp, konfirmasjon og gravferd er handlinger som for de aller fleste er knyttet til deres lokale kirke. Julehelg og allehelgensdag, setermesser, 4-årsbok, Lys Våken og kirkegårdsdugnad har god oppslutning. Søndagene er ikke fast kirkedag for de mange, men i et livsløpsperspektiv er et stort flertall like fullt faste kirkebrukere: De bruker kirka i sin egen rytme og kirka er der for dem når den trenges. Troen lever i oss på mange måter, og gir seg ulike uttrykk, også i hvordan vi bruker kirkebyggene og samlingene der.

Når bygda møter mannsterkt opp for å male **Budalskirka** på dugnad, er det også et trosuttrykk. Det er en måte å fortelle seg selv og andre at kirkehuset og det som kirka står for, er viktige og verdifulle fellesskapsverdier. I Trøndelag er det mange steder slik at tro er lettere gjort enn sagt.

I **Soknedalskirka** sist onsdag møtte vi noe av det samme. Tema for kvelden var «Sammen i hverdagen», og var en presentasjon av frivillig arbeid i bygda. Vi møtte stolthet over det vakre kirkebygget – reist på dugnad etter kirkebrannen i 1932. I kirka møtte vi også bygda med alle de lag og foreninger som tilbyr aktiviteter og møteplasser for ulike interesser, aldersgrupper og behov. Listen over representantene under samlingen i Soknedal kirke var imponerende, og måten de enkelte foreningene presenterte seg selv på, var en sterk fortelling om vilje til å delta – sammen. Kvelden viste et engasjement for lokalsamfunnet og vilje til å bygge et godt sted å vokse opp og leve i. «Sammen i hverdagen» er å se hverandre. Her har Soknedal mange muligheter for samarbeid med andre gode krefter i bygda til beste for barn, unge og voksne.

2022 er frivillighetens år. Den store frivilligheten og det brede organisasjonslivet er av stor verdi. Vi er mest vant til å se på Den norske kirke som en offentlig etat, - eller kanskje vil vi fremdeles si «statskirka» - men med skillet av kirke og stat fra -08 til -17 er dette bildet forandret. Vi kan også presentere Den norske kirke med sine 3.7 mill medlemmer som en stor frivilligbevegelse og landets største medlemsorganisasjon, - til stede over alt. Kirka har et særlig oppdrag, og har også sin plass i fellesskapet av sivilsamfunnsaktører. Sammen er det vår oppgave å bidra til gode liv, til relasjonell velferd, livsmestring og livskvalitet, til tro, håp og kjærlighet som bærende fellesskapsverdier.

I Midtre Gauldal kan kontinuitet og relasjonsbygging over lang tid leses av på tillitsbasert og godt samarbeid med alle skoler og barnehager i kommunen. I begge kommunene er det god oppslutning om ulike trosopplæringstiltak og om konfirmanttiden. Det arbeides godt med konfirmantundervisningen, og vi fikk høre om gode planer for å følge opp ungdommene etter konfirmasjonstida. Dette er ei viktig strategisk satsing: Ungdom som opplever konfirmantåret som godt og meningsfullt, og gjennom det får et bevisst forhold til kristen tro, vil også i større grad finne den viktige tilknytninga dit, og bruke kirka i sitt eget liv.

Gode rammer for medborgere med særskilte behov

Også i denne visitasen har det vært viktig å få et innblikk i hvordan de som på en særlig måte trenger fellesskapets ivaretagelse, har det. Besøkene på Moen gård, Holtålen sykehjem, Midtre Gauldal sykehjem og Lysgården verksted bidro til nettopp det. Her møtte vi god omsorg, høy faglig

kvalitet, stor hjertevarme og sterk bevissthet på et brukerperspektiv i tilrettelegging av arbeid og tiltak.

På Moen gård fikk vi møte en verdibasert virksomhet med sterkt fokus på verdighet og livskvalitet for de som har sin hverdag og sitt hjem i denne soningsanstalten. Her fikk biskopen lov å velsigne de nye lokalene i det ombygde låven. Det var fint og høytidelig. Dette besøket var i det hele tatt en rørende, stor og minneverdig opplevelse.

På Midtre Gauldal sykehjem møtte vi førskolebarn, beboere og ansatte med **Livsglede for eldre** som en felles målsetting, og et fint kulturprogram med lokalhistorie fra bygdene. Her legges det også godt til rette for å ta vare på beboernes åndelige behov gjennom andakter og jevnlig kirkelig betjening.

Sammen med ansatte og brukere gleder vi oss over at Lysgården verksted på Støren om ikke alt for lenge kan flytte inn i nye lokaler. Her gjøres det et godt arbeid for å skape hverdager med kameratskap og meningsfulle arbeidsoppgaver, for innbyggere i kommunen som har litt ekstra behov for støtte. Her ble vi også møtt av en flott konsert med «De glade trubadurer», og fin omvisning. Tusen takk til ansatte og brukere for en varm opplevelse.

Etter pandemien. Møte med rådene.

De to siste årene har pandemien skapt unntakstilstand i hele samfunnet. Vi har alle opplevd store begrensninger i dagliglivet vårt: smittevern hensyn har gjort at mange av de møteplassene som vi før tok for gitt, har vært stengt for oss. Vi har gått fra redsel, nerver i høyspenn og engstelse i en uoversiktlig situasjon til mismot, apati eller ensomhet. Nå satser vi på at vi er over den verste kneika med smitte, og at vi får beholde et åpnere samfunn.

Samtidig har pandemien forløst noe nytt i menighetene: vi har blitt tvunget til å tenke nytt om hvordan kirka skal være til stede, og hvordan ting kan gjøres. Vi har hatt digitale sendinger fra mange kirker, og vi har søkt til ulike sosiale media for informasjon og for å delta i gudstjenester, kveldsbønn eller konserter. Hva har vi lært som vi vil ta med oss? Vi har sett at digitale flater kan være et godt supplement også for tro og livstolking, men ingen ting kan konkurrere med det menneskelige fellesskapet. Vi har opplevd at fellesskapet i nattverd og dåp bare skjer når vi er på samme sted, - og vi har savnet å kunne være med og ta avskjed med kjenninger og naboer i gravferd: jeg nevner bare noen av de usynlige, mange bygningsdelene som et fellesskap består av. Vi trenger å møtes og være sammen. Vi trenger nå å invitere hverandre med, og utvikle ulike fellesskap som kan motvirke ensomheten mange har følt på.

Møtene med fellesråd og menighetsråd i Holtålen og i Midtre Gauldal ble samtaler med råd som *ville noe*: det var så oppmuntrende å høre på ønsker og idéer om hvordan kirka kan være til stede i lokalsamfunnene på en mer synlig måte.

I samtale med rådene har det vært godt å erfare at engasjementet er intakt, sammen med ønsket om å bidra til at kirka kan oppleves som åpen, nær og relevant. For menighetsrådene er det viktig å være klar over at menighetsrådene har et stort handlingsrom til bruk av kirkene. Kirkene er bygdas gudstjenesterom og hellige hus, og må gjerne også være bygdens kulturhus, med rom for et bredt

spekter av uttrykk og arrangementer. Det som det ikke er rom for, er partipolitiske og kommersielle arrangement – eller arrangement som står i åpen motsetning til kirkas budskap. Er det et tema eller et formål hvor det er naturlig å tenne alterlysene før vi går i gang, kan det ha rom i kirka. Kanskje ville det være fint med enkle samtalekvelder hvor noen deler en personlig historie. Jeg vil oppfordre dere til å prøve: det er bedre å våge noe, enn å ikke tørre å ta noen sjanser. Det en ikke synes ble helt vellykket, behøver en jo ikke å gjenta!

I Holtålen fikk vi et glimt av den rike folkemusikktradisjonen, både i en minikonert med elever fra musikkskolen og i kveldskonerten i Låven, Nordpå. Her er det store muligheter for å gjøre mer sammen. I samtale med andre aktører, lag og foreninger kan mye spennende ta form i kirkebygget. Det gjelder selve gudstjenestene så vel som andre arrangementer i kirken.

Menighetsrådets store handlingsrom gjelder også gudstjenestelivet. Her må en selvsagt sørge for god dialog med prestene og de ansatte, men både tid og sted, form og innhold kan det arbeides og gjøres forsøk med.

Bruk av kirkene handler også om åpne kirker, om å låse opp kirkedøra og invitere folk inn – lokale og veifarende. I sommerhalvåret er det mange som ferdes både på kirkegårdene og langs veiene. En åpen kirke, hvor folk kan komme inn og sette seg i stillhet, meditasjon og bønn, er verdifullt både for fastboende og besøkende. Jeg vil oppfordre dere til å arbeide med hvordan kirkene dere har ansvar for, kan åpnes og gjøres tilgjengelig for lokalsamfunn og tilreisende. Dette er også å vise gjestfrihet.

Bærekraft som kirkelig engasjement og trosuttrykk

Livskraftige bygder og engasjement for lokalsamfunnet er en viktig forutsetning for å være et bærekraftig samfunn.

Bærekraft er et nyord som vi bare har brukt aktivt i de siste 30-40 årene. I kirken snakker vi også om bærekraftsmålene, og om hvordan vi kan være med og realisere dem. Bærekraftsmålene gir oss et redskap som vi sammen kan bruke i møte med de store utfordringene i vår tid. Vi kan spørre oss hva som er kirkens bidrag inn i bærekraftsarbeidet. Hvilke verdier er det kirka særlig vil ta fram og gi betydning?

Kirka er opptatt av å skape gode fellesskap med plass for alle. Det gjelder barn og unge så vel som eldre i menighetene. «God helse - og livskvalitet» er det tredje av i alt 17 bærekraftsmål. Det reflekterer også Jesu påminnelse om at alle er skapt i Guds bilde og har sammen, uendelige verdi. Gud har lagt ned en hellighet i alle mennesker, derfor er vi opptatt av fellesskap og gode levevilkår for alle.

På samme måte kan vi reflektere over den store interessen for natur og friluftsliv i Holtålen og Midtre Gauldal. Vi har lagt merke til den rike tradisjonen dere har for friluftsgudstjenester og setermesser. Her er oppmøtet godt. I Singsås fikk vi være med på pilegrimsvandring til stavkirka sammen med spreke pensjonister og andre.

Troen blir stimulert og utviklet i fellesskap med andre i våre kirkehus. Men Gud har også lagt ned en hellighet i alt levende omkring oss. Mange inspireres i sitt åndelige liv i kontakt med naturen. En

vandredag på fjellet er å være i Guds frie natur, -eller som noen vil si : i naturens egen katedral. Det gir kontakt med dype følelser i oss mennesker. Flere av bærekraftsmålene er knyttet til naturmiljøet og skaperverket, og kirken vil være med på dette arbeidet. «Sans helligheten», heter det i biskop Finn Wagles hustavle. «En hellig duft hviler over alt som er til. Livet skal verdsettes, vernes og elskes».

Jeg vil utfordre dere til å holde fram med et rikt friluftstilbud i menighetene, og legge til rette for aktiviteter der troens språk kan farges av naturopplevelsene.

Holtålen og Midtre Gauldal kommune

Mens menighetsrådene har som sitt oppdrag å arbeide med arrangement og tiltak, planer, innhold og aktiviteter, er det fellesrådenes og kirkevergenes oppgave å ha kontakt med kommunen, ivareta bygg og anlegg, økonomi og arbeidsgiveroppgaver. Her er mye på stell, og det arbeides planmessig. Dialog og samarbeid er godt. Kommunene er sitt ansvar bevisst og har god oversikt over kirkas behov. Samtidig vil det alltid finnes uløste oppgaver og et ønske om større ressurser både til tiltak og bemanning. Her er kirke og kommune i samme båt.

Det er krevende for de to kommunene å ta ansvar for til sammen syv kirker. Takk til kommunene for at dere tar dette ansvaret på alvor. Jeg vil utfordre kommuner og fellesråd til å se om det også er andre områder der kirke og kommune kan samvirke: kanskje særlig innenfor omsorgsarbeid eller diakoni, og å arbeide med å etablere gode være- og møteplasser for ungdom.

I kommune-Norge er samskaping et av de ferskeste moteord. Bak det ligger en erkjennelse av at målet om gode liv og trygge lokalsamfunn kan ikke den offentlige tjenesteytingen nå alene. Her må alle gode krefter og sivilsamfunnsaktører snakke sammen og finne ut hvordan de best kan samarbeide for å nå målene. Sammen i hverdagen. Sammen om å skape det livet vi alle ønsker oss. Sammen om å se og gi plass for alle.

I arbeidet med ny organisering av Den norske kirke har kommunene vært tydelige på at de ønsker å bevare de nære båndene til den lokale kirke og videreføre sitt ansvar for kirkas ve og vel. Det er et godt signal om fortsatt ønske om nære relasjoner mellom kirke og lokalsamfunn og et ønske om å stå sammen om å bidra til mening, livskvalitet og gode liv for alle.

Noen utfordringer

Etter innholdsrike visitasdager vil jeg legge igjen noen utfordringer.

- Etter to år med pandemi, er vi nå på tur ut i et åpnere landskap. Det har vært utfordrende å være kirke. Trøsten er at vi har alle vært i samme båt i hele samfunnet. Nå må vi tenke framover, og hente fram de gode ideene og ønskene for hvordan vi vil ha det, hvordan vi ønsker å være kirke på det stedet som er vårt. Dere må se etter hva dere har, hvem dere kan stå sammen med og bygge fellesskap med. Våg å tenke nye tanker, drømme om og prøve på det som dere ikke er sikre på at dere kan få til.

- I møte med ny kirkelig organisering kan vi merke oss at kommunene ikke har ytret noe ønske om å kutte forbindelsen til den lokale kirka, verken økonomisk eller relasjonelt. Det er fint å bygge videre på gode relasjoner, og stadig være på leting etter gode prosjekter og tiltak som vi kan stå sammen om. I kirkas indre organisering må vi alltid være våkne på balansen mellom utøvende og administrativ virksomhet. Vi trenger alle funksjoner, men vi må alltid ha som mål å bruke så mye av våre ressurser som mulig ute blant folk. De er et mål å kunne bruke alle stillingene dynamisk, slik at vi trår til der det trengs og hjelper hverandre på tvers av fag og stillingskategorier.
- Kirkas nåtid og framtid står og faller med vårt arbeid for barn og unge. Her gleder vi oss over godt arbeid og vellykket satsing i alle sokn. Det er krevende å være ung i ei tid med mye usikkerhet og mange krav. De som i dag er barn og unge, trenger å møte fellesskap som tar imot dem, og er med på å skape tro og framtidshåp. Det er ikke sikkert det trengs så mye fancy greier, men det trengs trygge voksne og gode møteplasser. Alt dere gjør, må ha en omsorgsside. Det dere gjør må være troverdig og av ordentlig kvalitet. Jeg vil utfordre ansatte og rådsmedlemmer til sammen å finne ut hvor veien skal gå videre i arbeidet for barn og unge.
- Hvordan kan kirkene, våre hellige rom, gjøres tilgjengelig for de fastboende og de som er på reise gjennom bygda? Tenk gjennom hva dere trenger for å få det til, og let etter løsninger på utfordringene dere støter på.

Til slutt: TAKK. Et stort takk for gjestfrihet og varm mottakelse overalt!

Takk til dere som har planlagt og deltatt under visitasdagene: dere som er ansatte i Holtålen og Støren fellesrådsområder, rådsmedlemmer og frivillige, til kommuneledelse og andre som vi har møtt. Takk til prost Øystein Flø, til rådgiver Olav Dahle Svanholm og kirkefagsjef Inge Torset for konstruktivt og godt arbeid og medarbeiderskap!

Må Gud velsigne menighetene i Holtålen og Midtre Gauldal, og veien videre som lokalsamfunn og kirke sammen!

Dokumentasjon

Til visitasen har kirkevergene Eli Ødegård og Gerd Bjørgård og sokneprestene Ole Dahle og Örjan Swengård i samråd med menighetsrådene, levert meldinger fra henholdsvis fellesråd og menighetene. Prost Øystein Flø har utarbeidet rapport fra kontorvisitas. Tusen takk til dere alle! Rapportene gir innsikt i de lokale forholdene. De er viktig som forberedelse, og viktig for arbeidet under selve visitasen. Rapportene har vært utgangspunkt for samtale med rådene og de ansatte. Rapportene vil sammen med dette foredraget utgjøre visitasprotokollen. Denne samlede, skriftlige dokumentasjonen vil også være underlagsmateriale for oppfølgingsarbeidet etter visitasen. Prost Øystein Flø vil følge opp med samtaler og besøk i løpet av det neste halve året.